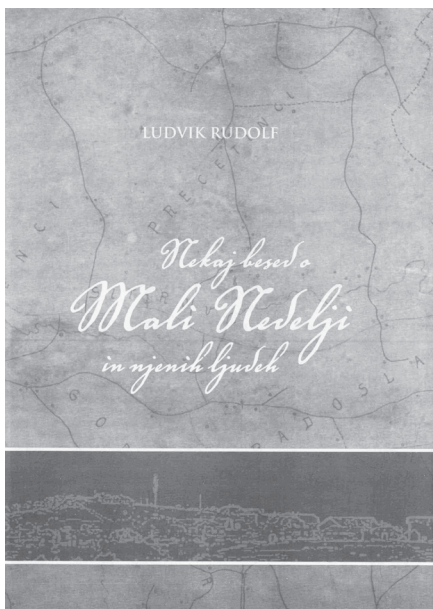

LUDVIK RUDOLF: Nekaj besed o Mali Nedelji in njenih ljudeh; TD Mala Nedelja-Radoslavci, Mala Nedelja 2012, 648 str.

Knjigo je napisal ljubiteljski zgodovinar in najboljši poznavalec domačega kraja, Ludvik Rudolf, in v njej v več poglavjih in podpoglavjih predstavil lokalno zgodovino Male Nedelje.

Kolikor je to potrebno zaradi širšega zgodovinskega razvoja, v zgodovini Male Nedelje avtor prikaže njen razvoj od prve naselitve do 20. st., s poudarkom na lokalnih župnijskih virih. Cerkev sv. Trojice obdela natančno, še več, v knjigi omenja vsakega domačina, ki je kakorkoli pomagal pri njeni obnovi v osemdesetih letih 20. stoletja (tudi družine, ki so darovale prehrano in pijačo med obnovitvenimi deli). Med posamezniki so poleg zgodovinskih osebnosti popisane žrtve prve in druge svetovne vojne, primorski begunci iz prve svetovne vojne in ljudje, ki so zaradi svojega humanega odnosa ostali v spominu ljudi. Natančno avtorjevo poznavanje preteklosti družin in njihovega domačega/hišnega imena se kaže v poglavju o prebivalstvu, v katerem uporabi župnijski Zapisnik duš posameznih vasi, hkrati pa s prepoznavanjem posameznih hišnih številk dopolni že zapisan seznam z manjkajočimi informacijami.

Enakovredno so predstavljena politično različno usmerjena društva iz 20. stoletja, tudi tista, ki delujejo še v 21. stoletju in po avtorjevem mnenju prispevajo k razvoju

krajevne skupnosti. Predstavljene so vse institucije, stroke, objekti in stroji, ki so kakorkoli vplivali na družbeni, gospodarski in kmetijski razvoj Male Nedelje. Prav tako natančno so popisane tudi domače dejavnosti in rokodelske obrti, ki so bile v preteklosti (in so še danes) prisotne v kraju. Pomemben zgodovinski dogodek s širšim slovenskim pomenom je zagotovo beseda, ki je, posvečena Antonu Kremplu, potekala pri Mali Nedelji leta 1867; o njej podrobno piše na dveh straneh. Med javnimi stavbami najdemo popise in opise mlinov, kapel, križev, znamenj in spominskih plošč z območja Male Nedelje. Tu je treba omeniti, da so v knjigi navedeni vsi lastniki hiš (prejšnji in zdajšnji), predvsem pa njihova domača hišna imena, po katerih jih vaščani še danes najbolj poznajo. Poglavje o šegah je, glede na druga poglavja, kratko in skromno. Pri ljudskem zdravilstvu so zanimivi izvorni recepti, ki jih avtor hrani v družinski zapuščini.

Pri avtorju gre za izrazito lokalno opredelitev in poznavanje okolja ter dogodkov, ki so vplivali na zgodovino domačega kraja. Avtor se je med dolgoletnim zbiranjem materiala in pisanjem zavedal, da vse tisto, kar je zapisano, ostane, tisto, kar ni zapisano, pa izgine.

V knjigi se enakovredno prepletajo zgodovinske in etnološke teme s poudarkom na zgodovini, ki je niso pisali »veliki«, temveč predvsem »mali« ljudje, ki so v kraju živeli in delovali. V njej so zapisani dogodki, pomembni tako za posameznika kot skupnost. Avtor je želel prikazati, da preteklost ustvarjajo »mali« ljudje, katerih dejanj ne smemo pozabiti. Knjiga je drugačna od številnih krajevnih monografij; pisal jo je domač človek, v njej pa prihajajo v ospredje avtorjev jezik, razmišljanje in spoštljiv odnos do preteklosti. Drugačnost se kaže v preprostem in iskrenem pisanju; posebnost pa so vložene pesmi – nekatere napisane tudi v malonedeljskem govoru oziroma narečju – ki jih avtor sam zapiše in tudi uglasbi. H knjigi je priložena tudi zgoščenka, na kateri je posneto ptičje petje, primerljivo človeški govorici, in malonedeljski govor s posameznimi izrazi, ki počasi izginjajo iz pogovornega jezika.

Ker avtor hrani obširen družinski arhiv s številnimi fotografijami in dokumenti, je veliko podatkov novih, tudi redkih oziroma povezanih z družino Brumen, iz katere avtor posredno izhaja. Veliko informacij je avtor črpal iz domačega župnijskega arhiva. Neprecenljive vrednosti sta prepis in objava rokopisa oklicev Antona Krempla (narodni buditelj, cerkveni pisec in zgodovinar) iz leta 1839/40, torej iz časa, ko je tam deloval kot župnik. Knjiga je bogata s slikovnim in z ilustrativnim ter arhivskim gradivom, ki so ga prispevali domačini. Namen načrtovanega podrobnega imenskega kazala je bil, da bi se posameznik – domačin hitro znašel med obširno vsebino. Postavitev imenskega kazala se je ponesrečila, tako da se vsak lahko poišče po imenu in ne priimku.

Besedilo v knjigi ohranja dopustne domače oblike sklanjatve krajev (npr. iz Precetinec, ne iz Precetincev, kot to poznata knjižni jezik in osrednjeslovenski prostor) iz preprostega razloga; to je bila avtorjeva želja, saj je delo posvetil domačinom, hkrati pa je takšna besedna zveza prleškimi (in prekmurskimi) bralcem bližja in bolj domača. Ker so domača hišna imena še vedno uporabljajo v pogovornem jeziku, so v knjigi zapisana poševno.

Knjigo je izdalo TD Mala Nedelja-Radoslavci brez kakršnekoli finančne podpore. Zadnja leta pisanja in zaključevanja knjige (avtor je material zbiral okrog 30 let) so vaščani knjigo nestrpnost pričakovali.

Vsebinsko knjigo je zagotovo domoljubna – v pozitivnem pomenu besede, saj spoštljivo in z veliko ljubeznijo govori o preteklosti svojega kraja, njena ljudskost pa se kaže tudi v tem, da je napisana za domačine in posvečena tistim »malim« ljudem, ki so za kulturni in družbeni razvoj majhnega kraja najpomembnejši.

* Jelka Pšajd, univ. dipl. soc. kult. in etnol. in kult. antrop., višja kustodinja, Pomurski muzej Murska Sobota. 9000 Murska Sobota, Trubarjev drevored 4, E-naslov: jelka.psjajd@quest.arnes.si